
Cames de seda, per Ma. Mercè Roca. Premi Sant Jordi, 1992. Columna.
Barcelona, 1993.

Ma. Mercè Roca retorna, amb Cames de seda, a un món novel·lístic que té apamat i on el talent de narradora que tragina li llueix amb més gràcia i evidència. Un món que es capbussa per viaranys psicològics, que accentua els problemes de les relacions de parella, dibuixa el pou de la solitud humana i remarca l'enorme complexitat dels sentiments, i la dificultat de governar-los.

Adriana, la protagonista de la novel·la és una dona divorciada, casada per segona vegada i amb una filla del primer matrimoni. Del segon marit no té fills però juntament amb la parella i la noia s'hi ha criat l'Alex, fill del primer matrimoni del segon marit. La novel·la bascula per aquest tramat de relacions familiars i s'inicia amb la sotragada de la notícia de la mort de l'Alex en un accident de trànsit, a Suïssa. La mort del jove i el viatge dels pares (el marit i la seva primera esposa a Suïssa per recollir el cos), endeguen un procés de profund trasbalsament en Adriana que s'ha quedat a casa a esperar-los. Entre la nova de la mort i l'enterrament passen cinc dies, un per capítol, que es converteixen, per a la protagonista, en un remolí d'experiències desconcertants i intensament viscudes entre la realitat i els records.

Des del començament, la dona és incapaç d'apagar la gelosia que sent pel fet que el marit sigui a Suïssa amb la primera muller i, per un altre costat, té els remordiments de saber que la relació familiar amb el fillastre mort ha estat sempre massa freda i distant. Es un paquet interior que no pot assumir i prefereix de submergir-se en la

inconsciència de la beguda i aferrar-se a records del passat per oblidar el present. La novel·la es converteix així en sistemàtiques capbussades al món dels records que remeten a un grapat de situacions familiars i a la presència d'antics amants recuperats en aquests dies de parèntesi mortuori.

Cames de seda no s'allunya gaire del plantejament essencial de Temporada baixa i més aviat es mou com un exercici de variacions sobre el mateix de la ingovernabilitat dels sentiments. La protagonista torna a ser un personatge que s'aïlla en ell mateix i ha de fugir endavant perquè és incapaç de fer front als dimonis que el corsequen. Necessita fugir, té por de pensar i opta per deixar-se endur cap a actes inconscients i pel cap baix desconcertants: una mena d'embriaguesa de l'esperit que la lliura de pensar. Per això els amants que l'arreceren tenen una funció similar a la del vi que veu amb massa freqüència en aquests dies de desordre i torbació.

Comparada amb Temporada baixa, Cames de seda apareix com un paquet tècnicament més arrodonit i compacte. Un conjunt més arreglat i reeixit. Diria, però, que no millora la intensitat d'algunes de les pàgines més brillants de la novel·la anterior.

--Converses inacabades (a cura de Toni Mollà). Tàndem. València, 1992 / L'aventura del llibre català, per Joan Fuster. Empúries. Barcelona, 1992 / L'home mesura de totes les coses, per Joan Fuster. Edicions 62. Barcelona, 1992 / Combustible per a falles, per Joan Fuster. Bromera. València, 1992 / Ser Joan Fuster. Antologia de textos fusterians (A cura de J.A. Fluixà i A. Matínez). Bromera. València, 1991.

-

En els mesos immediatament posteriors a la mort de Joan Fuster s'ha multiplicat l'oferta editorial sobre l'assagista amb l'aparició d'alguna referència nova (Converses inacabades) i la recuperació de vells títols

de difícil accés. Aquest és el cas de L'aventura del llibre català, un text de 1972 publicat en una de les Nades amb què Lluís Carulla obsequiava els seus amics, concretament la dedicada a la Commemoració dels 500 anys del primer llibre imprès en català. 1474-1974. De la Nadala, se'n féu una tirada de prop de disset mil exemplars i el text de Joan Fuster que ha recuperat Empúries s'actualitza amb un apèndix de Francesc Vallverdú que el posa al dia a partir de 1975. També són reedicions L'home, mesura de totes les coses i Combustible per a falles, dos llibres de 1967, que foren publicats, respectivament, a "Antologia Catalana" d'Edicions 62 i a l'editorial Garbí de València.

L'única novetat dels cinc títols ressenyats és Converses inacabades, treball del sociolingüista Toni Mollà que es marca, com a objectiu, la reivindicació del Fuster de la tertúlia i la conversa. El llibre és el resultat de més de vint-i-sis hores d'enregistrament i d'haver sotmés l'assagista a un extens qüestionari previ. Les converses són inacabades perquè la mort de Joan Fuster va frustrar dos dels capítols projectats sobre història de la cultura i història social de la literatura. Temes, d'altra banda, pels quals l'homenot de Sueca tenia una flaca evident, com així ho demostra bona part de la seva obra.

I aprofito aquesta ressenya de repertori per recuperar un volum miscel.lànic sobre Joan Fuster que fou publicat el 1991: Ser Joan Fuster. Antologia de textos fusterians. Es una obra pensada amb criteris didàctics i amb l'objectiu de presentar, a un públic ampli, la profunditat, la riquesa i la varietat del pensament fusterià. Els curadors de l'antologia, J.A. Fluixà i A. Martínez, han seleccionat els textos pensant en la màxima didàctica de llegir i gaudir alhora. Es una tria que vol provocar la reflexió sobre temes molt variats, pensant sobretot que siguin d'interès per a escolars i lectors adolescents. Per

això s'hi parla, entre altres temes, de delinqüència, de les modes, dels costums de la joventut, de la influència de la publicitat, de l'ecologisme i del pacifisme. L'antologia s'acompanya d'un pròleg precís i correcte, i s'arrodoneix amb una bateria de propostes de treball que el fan d'innegable utilitat des d'una perspectiva d'eina didàctica.

--Sàvies criatures, per Angela Carver. Traducció de Laura Santamaria. Edicions de l'Eixample. Barcelona, 1992

Es un llibre càlid, una novel·la que traspuja intel·ligència, una obra plena de sensibilitat i la història d'un camí que viatja, en la pell de successives generacions, per la màgia i la tradició del món del teatre i de la faràndula. Així es poden resumir, de manera telegràfica, les virtuts i bondats de la darrera novel·la que va escriure Angela Carver (1940-1992), la traducció catalana de la qual s'ha avançat en alguns mesos a la castellana. I posats a guarnir més el pastís, s'hi poden afegir els detalls d'humor, les pinzellades de tendresa, alguns tocs d'esperpent i la punta de deliri que esclata en l'apoteosi final de la novel·la. Perquè Sàvies criatures és una obra de faràndula i sobre el món de l'espectacle, una història de teatre i sobre el teatre i, sobretot, una novel·la que funciona com una llampant revista de varietats.

Les bessones Dora i Nora Chance són filles naturals, no reconegudes, d'un gran actor de teatre anglès especialitzat en Shakespeare i pertanyen a una nissaga amb una flaca especial per a les bessonades. Viuen a Londres, a la banda errònia del Tàmesis i la seva vida dins del món de l'espectacle s'ha desenvolupat pels camins erràtics de les coristes de vodevil. Ben a l'inrevés, per tant, de la noblesa artística que ha caracteritzat la trajectòria shakesperiana del pare. La novel·la comença

el dia que les bessones fan setanta-cinc anys, aniversari que coincideix amb el centenari del pare. A partir de l'estratègia narrativa d'unes memòries, els records comencen a volar -en la ploma de Dora- i recuperen topants i aspectes d'una vida que són retalls, també, de la història del teatre. Vivències i records que basculen entre Londres i els EEUU, i que caminen des dels inicis a Broadway, a finals del segle XIX, fins a Londres de 1915, per retornar a Hollywood durant els anys trenta, i una altra vegada a Londres, després de la Segona Guerra Mundial.

--
El visitant, per David H. Rosenthal. Traducció de l'autor i de Francesc Parcerisas. Jardins de Samarcanda, 1992 / El viatge, per D. H. Rosenthal. Traducció de l'autor i de Francesc Parcerisas. Columna. Barcelona, 1992

--

Introductor i divulgador de la literatura catalana als Estats Units, D.H.Rosenthal (1945-1992) era reconegut, entre nosaltres, per la seva feina de traductor anglès de Tirant lo Blanc i de novel·les de Mercè Rodoreda, Víctor Català, Joan Perucho i Joan Sales, a més de diferents antologies de poesia catalana. Només els amics sabien de la seva flaca essencial com a poeta i que havia destacat, també, com un apassionat crític i historiador del jazz, Hard Bop: Jazz and Black Music 1955-1965 (1992).

El visitant, primer volum de la poesia de D.H.Rosenthal traduït al català, és una selecció del conjunt de l'obra poètica, mentre que, El viatge, recull poemes més recents i escrits després que li fos diagnosticat el càncer terminal de què morí. Hi ha algun poema que es repeteix en un i altre llibre, i tots dos volums són testimoni d'una poesia directa, vitalista, retrat apassionat de les realitats que li tocà de viure, enorment lúcida, atapeïda de referents urbans de Nova York i

Barcelona, i peixada sense aturador per les anelles de la pròpia experiència. Una poesia on el concepte simbòlic del viatge hi adquireix força notorietat i esdevé, d'altra banda, un símil metafòric a la vida de llençadora que va dur el mateix Rosenthal entre les dues ribes de l'Atlàntic. Un viatge convertit en paràbola estructural -fins al viàtic- en el primer llibre i viatge per la nit de l'horror de la malaltia en el segon. Ara bé, la impecable intel·ligència de l'escriptor i un estat de serenor davant l'estrall del dolor evita que la singladura poètica naufragui per mars d'un excés de sentiment. Per contra, els poemes es converteixen en el tremp d'un testimoni que vol ser fred i objectiu, en l'esforç impossible de divorciar la vida de la malaltia i amb el repte de fruir de la vida fins al darrer moment.

-
Focs d'octubre, per Francesc Parcerisas. Quaderns Crema. Barcelona, 1992

--

D'ençà L'edat d'or (1983), l'obra poètica de Francesc Parcerisas és un exemple afinadíssim d'introspecció moral, de poesia que es construeix com un tot reflexiu a partir de moments i detalls extrets de la quotidianitat. Poesia de l'experiència que demana el trenat harmònic de dos elements més difícils de conjuminar que no sembla: per una banda, el punt de partida realista i sovint prosaic, i, d'una altra, la capacitat de remuntar el prosaisme, penetrar-lo reflexivament i il·luminar-lo amb detalls nous, reveladors de la capacitat moral i introspectiva del poeta. A L'edat d'or hi havia alguns poemes que enfilaven, nítidament, aquesta reflexió. Em refereixo, per exemple, a Joventut proçaç o Afaitat, on el tòpic de la reflexió sobre el pas del temps es barreja amb la cridòria

juvenil que surt de l'aula o amb l'estrall dels anys a la pròpia galta reflectida al mirall.

Focs d'octubre continua, intensifica i arrodoneix aquesta mateixa coordenada estètica. I dic arrodoneix en el sentit que el treball formal és més compacte i ambiciós, l'elaboració més pacient i pausada, la veu cada vegada més segura i la maduresa del poeta més convincent. Entre tots dos llibres hi ha més d'un punt de convergència i alguns poemes de Focs d'octubre tenen evidents paral·lelismes a L'edat d'or. El soliloqui del poeta a Testes romanes, poso per cas, és una mirada al passat des del present d'un museu, exactament com succeeix, tot i que la reflexió és diferent, als poemes Sala egípcia o Retaule a "The Cloisters" de Focs d'octubre. També es repeteixen la flaca per l'exercici de traduir o treballar variacions de poemes d'altri, homenatjar l'obra d'altres poetes i les capbussades rera els mites de l'antiguitat. Són, si voleu, variacions sobre una mateixa poètica, tot i que, ara, l'harmonia orquestral té el guany de la perfecció i executa sense cap estridència.

(Isidor Cònsul)